

Maa-ainesten ottaminen, lupaehtojen tarkoitus ja tavoite, lupaehtojen vastainen ottaminen 13.2.2018

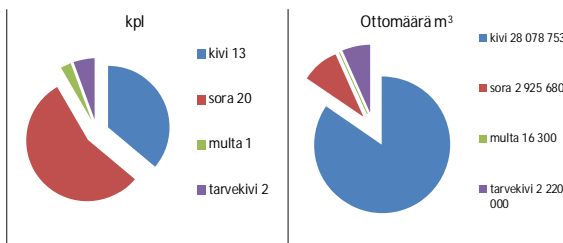
Saku Nurminen
Ympäristötarkastaja

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus

- Sopijakunnat: Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi ja Tuusula (isäntäkunta), asukkaita n. 177 000, Helsingin seudun kehyskuntia
- perustettu v. 2009 (Nurmijärvi v. 2013)
- Keski-Uudenmaan ympäristölautakunta:
 - kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, terveysuojeluviranomainen, elintarvikelain tarkoittaman kunnan valvontaviranomainen sekä eläinlääkintähuollon toimeenpanosta ja valvonnasta huolehtiva viranomainen (etc.)
- www.keskiuudenmaanymparistokeskus.fi - ympäristövalvonta (1+7,5)
 - ympäristönsuojelulaki, jätelaki, maa-ainoslaki, vesilaki, maastoliikennelaki, vesihuoltolaki

Maa-ainesten ottoluvat Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen valvonta-alueella

Lainvoimaisia maa-aineslupia 36 kpl, ottoalueiden pinta-ala yhteensä n. 465 ha, kokonaisottomäärä n. 33 240 733 m³ ktr

Maa-ainoslaki (555/1981)

Tavoitteena on luonnon ja maiseman sekä eräiden muiden ympäristöarvojen suojaaminen soran ja muiden maa-ainesten ottamisessa. Ensimmäinen yhtenäinen maankamaran aineiden ottamista koskeva laki. Tavoitteena on aineiden otto ympäristön kestävä kehitystä tukevalla tavalla. Taustalla maisemansuojelu erityisesti harjunsuojeluohjelman täytäntöönpano

Maa-aineslaki (555/1981) §

- Soveltamisala (1 §):
 - maa-aineslakia sovelletaan kiven, soran, hiekan, saven ja mullan ottamiseen pois kuljetettavaksi tai paikalla varastoitavaksi tai jalostettavaksi, jollei 2 §:stä muuta johdu.
- Ainesten ottamisen rajoitukset (3 §): em. aineksia ei saa ottaa niin, että siitä aiheutuu:
 1. kauniin maisemakuvan turmeltumista;
 2. luonnon merkittävien kauneusarvojen tai erikoisten luonnonesiintymien tuhoutumista;
 3. huomattavia tai laajalle ulottuvia vahingollisia muutoksia luonnonolosuhteissa; tai
 4. tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjaviesialueen veden laadun tai antoisuuden vaarantuminen, jollei siihen ole saatu vesilain mukaista lupaa.
- Maa-Luvanvaraisuus (4 §): maa-aineslaissa tarkoitettuun ainesten ottamiseen on saatava lupa (pl. Kotitarveotto)

Maa-aineslaki (555/1981) 3 §: kaunis maisemakuva

- tarkoitetaan tarkasteltavan kohteen tai sitä ympäröivän maiseman kauneutta,
- ei ole mikä tahansa maisema, vaan on edellytettävä, että maisema sisältää tiettyjä objektiiviseen arviointiin perustuvia kauneusarvoja. Valtakunnalliset, seudulliset ja paikallisesti arvokkaat maisema-alueet.
- geologisen kohteen kauneuden tärkeimpiä visuaalisia tekijöitä voivat olla muodostuman hahmottuminen ja rajautuminen ympäristössään, esimerkiksi harju, moreenikumpu tai kallio, joka on luonnon- tai kulttuurimaisemassa selvästi erottuva ja jolta on laaja näköala ympäristöön. Myös muodostuman geologiset pienmuodot, esimerkiksi harjujen supat ja painanteet tai kalliialueiden lohkariekit ja porrastanteet.

Maa-aineslaki (555/1981) 3 §: kaunis maisemakuva

Kaunis maisemakuva ja luonnon merkittävät kauneusarvot kytkeytyvät käsitteinä toisiinsa.

Maa-aineslaki (555/1981) 3 §: erikoiset luonnonesiintymät

- Erikoisia luonnonesiintymiä voivat olla sekä luonnon geologiset että biologiset luonnonesiintymät.
- ilmentävät muun muassa sen harvinaisuus sekä yleensä myös sen uhanalaisuus.
- alueella tavanomaisesta poikkeava esimerkiksi muotonsa, rakenteensa tai syntyhistoriansa vuoksi.
- geologiset avainkohteet, joiden avulla on mahdollista selittää tieteellisesti merkittäviä ajanjaksoja ja tapahtumia.
- sellaiset edustavimmat muodostumatyytit, joiden avulla on mahdollista selittää muodostumien syntyhistoriaa, muotoa ja rakennetta.

Kuva Tapiola

Maa-aineslaki (555/1981), luvan myöntämisestä

Maa-ainesten ottamisen muut rajoitukset (3 §):

- vaikutus asemakaavan tai oikeusvaikutteisen yleiskaavan toteutuminen
- maa-aineksia ei saa ilman erityistä syytä ottaa meren tai vesistön rantavyöhykkeellä, ellei aluetta ole asemakaavassa tai oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa osoitettu tätä tarkoitusta varten.

Edellytysten täytyessä *lupa on myönnettävä*.

Toimenpiderajoitusalueella (kaavan laatimista varten) *lupa voidaan myöntää*, jollei ottaminen tuota huomattavaa haittaa kaavan laatimiselle tai muuttamiselle, MAL 3 §

Asiaa harkittaessa on otettava huomioon myös lupamääräysten vaikutus (6 §).

Maa-aineslaki (555/1981), lupamääräykset

lupa on liitettävä määräykset siitä, mitä hakijan on noudatettava hankkeesta aiheutuvien haittojen välttämiseksi tai rajoittamiseksi, jolleivät sanotut seikat käy ilmi ottamissuunnitelmasta. Lupamääräyksiä on annettava

1. ottamisalueen rajauksesta, kaivausten ja leikkausten syvyydestä ja muodosta sekä ottamistoiminnan etenemissuunnista;
2. alueen suojaamisesta ja siistimisestä ottamisen aikana ja sen jälkeen; sekä
3. puuston ja muun kasvillisuuden säilyttämisestä, uusimisesta ja uusista istutuksista ottamisen aikana ja sen jälkeen.

Voidaan antaa lisäksi laitteista ja liikenteen järjestämisestä erityisesti pohjaveden suojelemiseksi; ajasta, jonka kuluessa tämän pykälän nojalla määrätyt toimenpiteet on suoritettava; yms.

Määräykset eivät saa aiheuttaa luvan saajalle sellaista vahinkoa ja haittaa, jota on pidettävä hankkeen laajuuteen ja hänen saamaansa hyötyyn nähden kohtuuttomana (!).

Muu huomioon otettava lainsäädäntö

Maa-ainesten ottamisen sääntelyllä on kiinteä yhteys maankäytön suunnitteluun, maa- ja vesirakentamiseen, pohjavesien suojeluun sekä ympäristön- ja luonnonsuojeluun. Maa-ainesten ottamishankkeissa on maa-aineslain lisäksi otettava huomioon muun muassa seuraavat keskeiset lait:

- ympäristönsuojelulaki → ympäristöluvan tarve (yhteisluvut)
- vesilaki → pohjaveden muuttaminen
- maankäyttö- ja rakennuslaki → maankäytön suunnittelu, kaavoitus
- luonnonsuojelulaki → suojelukohteet
- laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä → suuret hankkeet (MAL 6 §)
- metsälaki, laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä, maantielaki, ratalaki, muinaismuistolaki

Maa-aineslaki (555/1981), valvonta 1

Ottamistoimintaa harjoitettaessa lupamääräyksiä noudattaen, ottamisen vahingollinen vaikutus luontoon ja maisemakuvaan jää mahdollisimman vähäiseksi eikä toiminnasta aiheudu asutukselle tai ympäristölle vaaraa tai kohtuullisin kustannuksin vältettävissä olevaa haittaa.

- Valvontaviranomainen ja hallintopakkoasia (14 §): velvoittavat määräykset tehosteineen, poistaminen, muuttaminen, ennallistaminen.
- Ottamisen keskeyttäminen (15 §): esim. ottaminen ilman lupaa, poliisin virka-apu.
- Lupamääräysten muuttaminen, lupapäätöksestä poikkeaminen ja luvan peruuttaminen (16 §): lupamääräyksiä jatkuvasti tai törkeä rikkominen, ennalta arvaamatomat vaikutukset, lupahakemuksessa annettu väärät tai virheelliset tiedot

Maa-aineslaki (555/1981) valvonta 2

Rangaistussäännös (17 §): Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1–4 §:ssä.

Joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitetulla tavalla tahallaan tai huolimattomuudesta ryhtyy ilman tämän lain mukaan vaadittavaa lupaa tai luvan vastaisesti ottamaan aineksia, laiminlyö luvassa määrätty velvollisuutensa tai muutoin ottaa aineksia vastoin tämän lain säännöksiä, on tuomittava maa-ainesrikkomuksesta sakkoon

Ilmoitus syytteen nostamiseksi (18 §): Valvontaviranomaisen on 17 §:ssä tarkoitetun teon tai laiminlyönnin todettuaan ilmoitettava asiasta syyttäväviranomaiselle syytteen nostamista varten. Ilmoitus saadaan kuitenkin jättää tekemättä, jos tekoa olosuhteet huomioon ottaen on pidettävä vähäisenä eikä yleisen edun ole katsottava vaativan viranomaisen toimenpiteitä.

Lupamääräykset ja niiden noudattaminen – case 1

Lupamääräys: Alueen merkintä ja suojaus

"Kaikki ottamisalueen loiventamattomat kallio- ja maaleikkaukset, jotka ovat yli kolme (3) metriä korkeita, tulee suojata sellaisilla leikkauksen yläreunaan sijoitettavilla aidoilla (terasverkko-aita tms.) tai maa- tai kivivalleilla, jotka estävät tehokkaasti tahattoman pääsyn leikkauksen reunalle"

Lupamääräykset ja niiden noudattaminen – case 1

Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset

- Kehotuksia
- Kuuleminen velvoittavan määräyksen asettamisesta
- Hallintopakon määräämiseen liittyvä tarkastus
- Keski-Uudenmaan ympäristölautakunnan hallintopakkopäätös (2014)
 - Päalvelvoite: maa-ainesluvan mukainen suojaaminen
 - UHKasakko: 5000 euroa → rekisterimerkintä kiinteistörekisteriin
 - Toimenpantavaksi mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta
- Jälkivalvonta ja hallintopakkopäätöksen purkaminen
- Ei tutkintapyyntöä

Lupamääräykset ja niiden noudattaminen – case 1

Lupamääräykset ja niiden noudattaminen – case 2

Jälkihoidosta:

”Ottoalueen reunat on luiskattava kaltevuuteen 1 :3 tai loivemmiksi. Alue tulee metsittää istuttamalla alueelle havupuita (...)
Kaikki lupamääräysten ja jälkihoito-suunnitelman mukaiset toimenpiteet on suoritettava loppuun luvan voimassaoloaikana.”

Lupamääräykset ja niiden noudattaminen – case 2

Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset ja lopputarkastus

- Kehotus ja kuuleminen velvoittavan määräyksen asettamisesta
- Hallintopakon määräämiseen liittyvä tarkastus
- Keski-Uudenmaan ympäristölautakunnan hallintopakkopäätös (2014)
 - Päävelvoite 1: luvattoman maa-ainesten oton lopettaminen heti, maanottoimintojen siirtäminen pois määräaikaan mennessä
 - Päävelvoite 2: maisemointi lupamääräyksen mukaisesti
 - Uhkasakko päävelvoitteet 10 000 euroa/päävelvoite → rekisterimerkintä kiinteistörekisteriin
 - Toimenpantavaksi mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta
- Jälkivalvonta (kesken)
- Tutkintapyyntö (kesken)

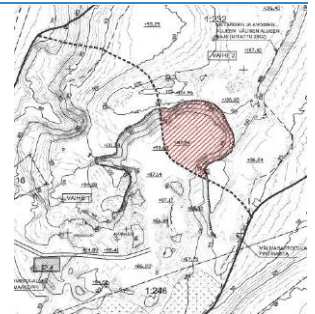
Lupamääräykset ja niiden noudattaminen – case 2

Lupamääräykset ja niiden noudattaminen – case 3

Lupa myönnetty hakemuksen mukaisesti ja seuraavin lupamääräyksin...

”ottamisalue on onnettomuusvaaran välttämiseksi ympäröitävä aidalla, kun kaivusvyöhyke ylittää 3 metriä. Putoamisvaarasta on varoitettava...” ja ”ottoalueen raja on merkittävä maastoon. Varsinaisen ottoalueen sisäpuolelle tulee jättää luiskaamista varten tarvittavat massamäärät”.

Lupamääräykset ja niiden noudattaminen – case 3

- Toiminnanharjoittajan oma ilmoitus oton keskeyttämisestä
- Kehotus suojaamisesta ja kuuleminen velvoittavan määräyksen asettamisesta
- Hallintopakon määräämiseen liittyvä tarkastus
- Hallintopakkopäätös
 - Päävelvoite: maa-ainesluvan mukainen suojaaminen
 - Uhkasakko: 5000 euroa → rekisterimerkintä kiinteistörekisteriin
 - Toimenpantavaksi mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta

Lupamääräykset ja niiden noudattaminen – case 3

- Jalkivalvonta ja hallintopakkopäätöksen purkaminen
- Tutkintapyyntö
- KO, HO - ympäristön turmeleminen (RL 48 luku 1 §)
 - Lupaehtojen noudattamisesta ja toiminnanharjoittajan vastuusta
 - Lupaehtona ollutta määräystä merkitä ottoalueen rajat maastoon on tullut noudattaa ja sen noudattamista valvoa.
 - Ottoalueen rajojen oikean sijainnin on tullut olla heti luvan voimaansaolon alkamisesta lähtien luvan saajalle selvillä.
 - Ottoluvan saaja kantaa kaikissa tilanteissa riskin siitä, jos ottoalueen rajoja ei ole jo alunperin siten oikein merkitty, ettei maa-ainesten ottamista luvan mukaisen ottoalueen ulkopuolelta pääsee tapahtumaan.

Lupamääräykset ja niiden noudattaminen – case 3

- Ylioton vaikutuksista (MAL 3 § tarkoittama seuraus) ja ympäristön pilaantumiseen rinnastettava muutos
 - asiassa esitetyn selvityksen ja katselmuksessa tehtyjen havaintojen perusteella oikeus on katsonut, että harjukummun profiili on luvattoman soranoton seurauksen muuttunut niin merkittävä tavalla, että kyseessä on vakavuudeltaan ympäristön pilaantumiseen rinnastettava muutos. Kyseessä oli maa-aineslain 3 § 1 momentin 1 kohdan tarkoittama kauniin maisemakuvan turmeltuminen.
 - luvaton soranotto on turmellut kaunista maisemakuva merkittävästi lisää verrattuna siihen, että oltaisiin pysytty luvan mukaisella ottoalueella.
 - Kysymys ei ole ollut päästöstä, vaan siitä, että ympäristöä muutetaan muulla, mahdollisilta seurauksiltaan ympäristön pilaantumiseen rinnastettavalla tavalla. Viittaus lupamääräyksiin, joita hakijan on noudatettava hankkeesta aiheutuvien haittojen välttämiseksi tai rajoittamiseksi (merkittäminen).

Lupamääräykset ja niiden noudattaminen – case 3

Kiitos!